

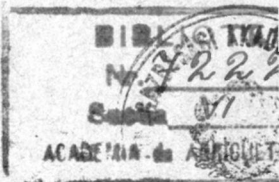
86

KOLozSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADÉMIA
191381 KÖNYVTÁRA

82371

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 45

9

NOEMVRIE

1924

In acest număr: *Energii descătușate* de Octavian Goga; *Neînțelegeri* de Al. O. Teodoreanu; *Politică și confesionalism* de Alexandru Hodoș; *Republica moldovenească* de D. Iov; *La jug* de Ion Gorun; *După cules* de Vintilă Russu Știrianu; *Oamenii noul* de P. Nemoianu; *După șapte ani de revoluție* de G. M. Ivanov; *Micul Eyolf, cronică dramatică* de Th. Scorțescu; *Gazeta rimată: Bacșișul de Prințul Traficanților*; *Insemnări: Adunarea generală a „Astrei”*; *Pe cealaltă față*; *O biruință conservatoare, Mărturisiri tardive, O scrisoare pierdută, Protectorii Ardealului*, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Energii descătușate

Ziarele din București, vorbind de criza partidului național, pronunță ca de obicei în toate chestiunile din Ardeal, sentințe reperi, formulate într'un pripit spirit de suprafață, fără adâncirea lucrurilor și fără cunoașterea împrejurărilor de-aici. Unii sunt gata să vadă în cunoscuta protestare dela Sibiu, numai „răzvrătirea celor douăzeci și opt“ de frunțași întruniți de domnul Vasile Goldiș, ca să restrângă prerogativele șefului, cu gândul de-a-și lărgi atribuțiile proprii. Alții, ca d. Honigman de pildă, protectorul autorizat al oficialității partidului, prezintă situația și mai simplist, reducând totul la câteva apetituri personale ale unor „dezertori“ în pregătire, atrași spre-o tabără adversă de machinațiunile oculte ale subsemnatului.

Problema în realitate e mult mai complexă și depășește perspectiva de cafenea din care-o judecă rotativele Capitalei.

Ar fi o mare greșeală, să se creadă că actuala fierbere înregistrată în publicitate e o meschină frondă împotriva șefului, sau e o rancună cu care președintele „Astrei“ își prepară o platformă de manifestare. Nici una, nici alta. Ca totdeauna în mișcările ce angajază interesul mulțimei, și de astădată se ciocnesc curente opuse, menite să strivească sau să ducă la isbândă nu persoane singuraticе, ci idei. Tocmai aici e laturea tragică a conflictului, care refuză micile aranjamente dela om la om și ia proporțiile unei prăbușiri inevitabile. Adevărul e, că procesul domnului Iuliu Maniu, pornit acum în văzul tuturor, se brodează numai în parte pe contestarea însușirilor sale de conducător al unui organism politic. Evident, că personalitatea își are rostul ei în aprecierea publică, la urma urmei însă curente au cauze mult mai adânci. În cazul de față, însăși politica partidului a ajuns în plină criză și lichidarea care e pe drum nu înseamnă prăbușirea

unei cariere individuale, ci a unei specifice mentalități, lovită de-o orientare nouă.

Partidul național, dela unire încoace, așa cum a fost conceput rolul lui de către actualii conducători, a fost o prelungire inoportună a trecutului, care în loc să se adapteze împrejurărilor schimbate a ridicat izolarea la rang de doctrină. Această neputință de-a se împrieteni cu noua viață de stat, este isvorul principal al tuturor ezitărilor de pân'acum și explicația tuturor derutelor. Domnul Iuliu Maniu și cei câțiva sfetnici de căpetenie ai săi sunt incarnația tipică a acestei încercuiri de orizont, care le-a fost fatală. Dânșii n'au înțeles dela început structura unitară a țării și și-au plasat speranțele pe-un particularism sufletesc desmințit de realitate. În stătele din vecini, în Iugoslavia sau Ceho-Slovacia, o mișcare similară ar fi putut da oare-care rezultate, fiindcă ar fi avut la bază rezoane puternice de diferențiere între provinciile unite. La noi însă, din fericire, teza o fost profund greșită, fiind românismul integral acelaș aluat etnic și aceiaș psihologie a maselor dincolo de toate asperitățile trecătoare moștenite pe urma străinilor. Concepția inițială deci fiind bolnavă, tot ce a decurs din ea poartă pecetea maladiei. Mănunchiul de fruntași îndușmăniți cu prezentul, cu zig-zagurile lor, au cheltuit astfel în mod inutil un mare capital politic, risipindu-l în fie-care zi și făcând să se mărească neconținut golul dinprejur. În timpul din urmă, despărțiți de toată lumea, au ajuns la un fel de punct mort, în care totul e sterilitate și nu mai mișcă nimic. Deasupra acestui câmp de părăginire se proiectează figura fără relief a șefului, pusă parcă dinadins să exaspereze partizanii cu-o seninătate din care nu există om să fi putut desluși cândva o preocupare pozitivă.

Firește acest cântec al trecutului trebuia să moară odată.

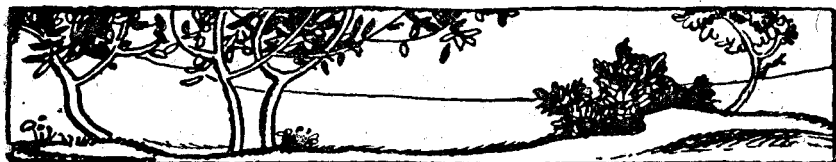
Circulația liberă și-a făcut cursul ei dela un capăt la celalt al țării. Bagajul intelectual al Budapestei nu putea fi un bun îndreptar în zilele noastre. Evoluția normală, trecând bariera conducerii, a început să frământe organismul însuși, cucerindu-l la fiecare pas. Din toate colțurile s'au ivit accente proaspete, rezultanta progresului de cohesiune care mișcă rândurile. Cinci ani au fost deajuns, ca mulțimea din partidul național să-și rectifice o mulțime de erezii și să evolueze, în vreme ce șeful a stat pe loc. Cu deosebire elementele culturale s'au desprins mai grabnic din izolarea dogmatică a oracolului dela Blaj, secondate de generația tânără din Ardeal, crescută în alte orientări. Astăzi opera de convingere e pe terminate și curentul nu mai poate fi stăvilit. „Anchilozarea“ de care vorbește o revistă din Cluj, scrisă de tineretul partidului național, e văzută de toți. S'a isprăvit de-acum cu „somnolența și vîgetarea“ tradițională de care ne-am împiedecat cu toți la toate răspântiile. Vine o viață nouă, ori-cât s'ar trudi unii și alții să cârpească solidaritatea inacțiunii de pân'acum cu mici rețete de club și cu tocmeli pe căprării. Ideia solidarității naționale cu toate consecințele ei înlocuiește în mintea cetățenilor logica de ieri din care s'au adăpat expozeurile fără miez. Virtual, conducerea e sacrificată și primenirea e pe drum.

Urmarea imediată a acestei crize de credință se va resimți puternic după îndelunga ei perioadă de fierbere înăbușită. În ce chip se va canaliza curentul și cu ce formațiune va lua contactul, se va vedea, dar aceasta din punct de vedere al marilor interese naționale e aproape indiferent. Important e că prin descompunerea grupării în sensul de până astăzi, consolidarea țării câștigă, afirmându-se încă odată unitatea ei și având un nou mijloc mult mai sănătos pentru rezolvirea legitimei revendicări locale de-aici. Nu e nici o mirare, că acest proces de închegare interioară se face mai repede la noi decât la statele dimprejur, unde sunt încă fricțiuni și sguđuri care vor ține încă.

E o mare mulțumire pentru noi, că prin această descătușare Ardealul se așează din nou în perspectiva lui istorică de isvor al conștiinței naționale, și că energiile lui se vor putea pune în valoare pentru binele tuturor.

OCTAVIAN GOGA

Neînțelegeri

— Pe marginea dosarului unui vechi proces —

La semnalul tudesc al primei cisme prusace pe teritoriul francez, două tabere politice și-au întors la noi instinctiv spatele, pornind unii cu încredere, unii mai șovăitori, spre două steaguri deosebite. Iar alții, ca măgarul lui Buridan între cele două căpițe, nehotărâți, au rămas la mijloc, suflețește neutri.

De-o parte se găseau „*secăturile entuziaste*,” adică acei cari do-reau în chip naiv irealizabila (teoreticește) Românie Mare.

De cealaltă parte se găseau „*doctrinarii*,” oamenii serioși, culti și foarte deștepți, care, sprijinindu-se pe-o vastă experiență istorică și pe-un iscusit simț politic, au pus *problemul* în ecuație, demonstrând ceea ce era de demonstrat, cu alte cuvinte că „*secăturile entuziaste*” nu erau decât . . . „*secături entuziaste*”.

Cei de la mijloc, tot bărbați serioși și raționali, firește, pretin-deau să câștige la loterie fără să cumpere bilet. Argumentarea lor se poate susține și azi. Când ai în adevăr noroc, în exemplul cu loteria, iată ce nu-i de loc exclus să se nîtmple: Domnia-ta, om care nu umbli cu fleacuri, nu vrei să riști nimic. Dar, după cum reclama însăși o spune: „Norocul lui Schröder e colossal”. Te duci pe jos la Cameră, dacă ești deputat, sau la prăvălia dumitale, dacă ești cărnățar, calci într'o coajă de pepene, și pici. Disprețuind hazul măgarilor de trecă-tori, îți friționezi partea lezată (parcă ce, e rușine?) când, deodată, un bilet roșu îți atrage atenția. Îi streкори discret în buzunarul de la vestă și îți reiai drumul fredonând „Ave Maria”. Citești a doua zi în jurnale, că biletul pe care l'ai găsit e câștigătorul lotului cel mare. Afli, la dejun, că păgubașul e chiar cumnatul dumitale, cu care te afli în proces pentru o moștenire. Acesta moare subit de apoplexie, așa că rămâi și fără cumnat și cu millionul.

Dar politica nu-i loterie, decât în metaforele răsufiate.

* * *

Dacă inteligența ar fi normă, prostia ar deveni o distincție prin raritate. Am zis, că doctrinarii noștri erau oameni deștepți. Prin urmare

ei s'au văzut din ce în ce mai singuri, mai izolați de proști, (adică de restul țării). Dar doctrinarii, am zis, erau și oameni culți, deci cu atât mai mult în minoritate. Superbi în izolare, și, pentru ochiul ager, când, nu suspecti, comici pur și simplu, ei nici căutau, nici puteau găsi vre-un punct de contact cu țara. Cu umerii încovoiați de sarcina imaginară a unei răspunderi ce nu-i apăsa de nicăiri, pretindeau să aibă cuvânt ultim într'o vâltoare pentru ei cețoasă, în care numai instinctul elementar și precis al mulțimii era în stare să găsească drumul mântuirii, așa cum în rătăcirile prin deșerturi, în găsirea drumului, calul e, de cele mai multe ori, mai fericit decât călărețul.

Fapt e, că pătura mai mult sau mai puțin „intelectuală“ a vechiului Regat a fost surprinsă cu insuficientă pregătire *națională* de marele eveniment în care, vrând-nevrând, trebuia să joace un rol, — fie și în figurație. Epoca neutralității, cu toate rușinile ei amnestiate, e cea mai tristă dovadă. „Intelectualul român“ a fost *deranjat* de ceea ce ar fi trebuit să aștepte *cu nerăbdare*. Fie că explica elevilor cum se înmulțesc amibele, fie că ridica planuri de vile de agrement, fie că dovedea cu elocință instanțelor judecătorești că în lumea asta *nu există* nici trădători, nici trădare, în timp ce uruitul vagoanelor de contrabandă covârșea chemarea celor ce peste Carpați înfruntau moartea pentru o *cauză* ce nu era al lor, el a întâmpinat arhimedic viziunea unității neamului (alias Idealul) pe care i-o puneau în față „secăturile“: *Noli turbare circulos meos*.

* * *

Ceeace trebuia să se întâmple s'a întâmplat.

O singură lovitură de tun a fost de ajuns să alunge surâsul sceptic al unei întregi categorii de politiciani desueți.

„Secăturile“ veneau la putere.

* * *

Dar iată că *problemul* pus de doctrinari pare a se rezolvi în felul *prevăzut* în calculele lor.

Pacea de la București.

„Iată unde duce entuziasmul!“

* * *

„Secăturile“ au tălat însă cu baionetele lor acea hârtie, și pe aceleași baionete au prezentat Suveranului harta României actuale.

„Secăturile“ cad dela putere. Rostul lor în trebile publice încetează.

Era și timpul să li se spue (și li s'a spus): „Destul! Ce mai voiți să faceți? E rândul oamenilor serioși“. Ei au cercetat cu multă atențiune noua configurație geografică: petrol, aur, sare, cărbune, pături.

Punem ici prefect pe cutare, alegem colo senator pe cutare, facem un sub secretariat pentru A pentru că e devotat, consolăm pe B cu prezidenția de onoare a organizației din C pentru că e dobitoc, facem și pentru pătulirea „secăturilor“ un monument comemorativ și o să fie bine.

Dar „secăturile“ revendicau un loc în politica țării.
Doctrinarii au rămas uluiți.

* * *

A mai trecut timp. Doctrinarii și-au mai venit în fire și s'au supărat:

„Bine, bine, ați făcut voi războiul și l'ați și câștigat, fiindcă v'au ajutat împrejurările. Noi suntem foarte bucuroși. Dar dacă“...

La acest *dar dacă*, li s'a răspuns cu un vechi dicton popular, în politică totdeauna justificat:

„Dacă avea baba cui, îmi atârnam haina 'n el, dar n'are.“
Doctrinarii nu mai înțelegeau nimic.

Victoria nu era decât *un fapt* și ei veneau cu atât de frumoase teorii!

Simțul politic și experiența istorică nu mai aveau nici o priză.
Unde merg m?

* * *

Aici de-abea, conflictul atinge punctul culminant.

S'a discutat și răsdiscutat cu o naivitate inutilă: cine-a câștigat războiul?

Nu vom mai pomeni de idioții sau demagogii cari cred într'adevăr, sau numai susțin, că toți laurii revin exclusiv unei singure clase sociale.

Bobârnaicul celui mai mititel din exemple e suficient să năruie această șubredă gogomănie: se știe cu câtă ironie se vorbea în timpul neutralității de patrioții dela Capșa. Aceluia care și-ar mai permite s'o facă azi, i-am arunca în nas statistica doveditoare, că fiecare masă numără un mort și doi răniți din clienții de toate zilele ai cafenelei (citește: „secături entuziaste“).

Din cele ce am văzut și trăit cu toții însă, putem răspunde amuzantei întrebări de mai sus, cu această afirmație categorică:

„Războiul a fost câștigat de o generație în care toate clasele sociale s'au înfrățit prin ceea ce aveau mai bun, în contra altei generații, intrată defirmitiv sub vreme.“

* * *

Istoria Românilor începe de-aci.

Viitorul neamului ne-a dat tot ceea ce ne putea da. Rămâne în sarcina generației care ne-a împlinit viitorul să așeze pe baze temeinice un trecut ce va să fie.

AI. O. TEODOREANU

Politică și confesionalism

În ziarul *Unirea* dela Blaj, dl. dr. Alexandru Russu, canonic greco-catolic și director al numitei foi, publică un lung articol, ocupându-se de frământarea din partidul național. Suntem dela început înțeleși, că nu ne-am opri mai mult de două minute asupra exercițiilor stilistice ale confratelui nostru dela îmbucătura celor două Târnave și n'am căuta tocmai acolo orientări noi asupra situației politice, dacă ar fi vorba despre o simplă opinie provincială din partea unui ireductibil aderent al dlui Iuliu Maniu. Autorul articolului din *Unirea*, dl. dr. Alexandru Russu, a fost deputat al partidului național; spre regretul dumisale, și al nostru, astăzi nu mai e; a rămas însă statornic membru al comitetului de o sută, de unde, suntem convingși, nu se va mișca nici atunci, când în comitetul faimos vor rămânea tocmai șapte.

Dintr'un devotament atât de înduioșător n'are cum să răsară o surpriză politică. Cu atât mai puțin, o părere interesantă. Prin urmare, d'nspre partea aceasta, nici o teamă.

Dar, dl. dr. Alexandru Russu, directorul *Unirii* dela Blaj, — o tipăritură care nu e laică, ci ecleziastă, — râvnește mult mai departe cu scrisul său. Dumnealvi nu ne ofere numai vederile sale personale, pe cari lesne le-am trece și noi cu vederea, ci, cași cum s'ar face purtătorul de cuvânt al unui milion și jumătate de suflete, cu îndrăzneală prezintă un mesaj *confesional* asupra frământărilor la ordinea zilei. Iată ceea ce, veți recunoaște și dumnevoastră, e ceva mai neobișnuit. Pentru că, din două una. Ori conducătorii bisericei gr.-catolice se identifică întru totul cu acest fel de judeca luptele politice, și atunci suntem în fața unei demonstrații de care trebuie să se țină seama; ori dl. dr. Alexandru Russu vorbește *proprio motu*, ca să zicem așa, și echivocul trebuie limpezit.

Ce afirmă, anume, *Unirea* dela Blaj? Gazeta mitropolitului Vasile Suciuc, într'un stil foarte puțin dogmatic, atribuie întregii mișcări de emancipare din sânul partidului național, în fruntea căreia se găsește dl. Vasile Goldis, un scop și un caracter militant *ortodox*. Dovezile, firește, nu abundă. Intreg rechizitoriul se întemeiează pe presupuneri. „Se pare”, cu alte cuvinte, că dl. Goldis năzuiește la o situație „mai

de suprafață" în partidul național, dar pe care n'o poate cuceri, pentru că acest partid „ar fi greco-catolic“; deci urmărind un plan care „ar scoate“ pe toți „uniții“ din partid, fruntașii partidului național grupați în jurul președintelui *Astrei* „ar urmări“ exterminarea bisericeii dela Blaj. Dl. dr. Alexandru Russu face aceste destăinuiri, după propria-i mărturisire, cu o „neobișnuită (?) sinceritate adăugând, pe un ton ridicat, o declarație inutilă: „noi, fiii bisericeii unite nu vom tolera ca rolul, destul de neînsemnat în partid, să fie și mai mult micșorat.“

Ar fi cazul să amintăm *Unirei* dela Blaj povestea furtunei într'un pahar de apă. Călimara dlui dr. Alexandru Russu fierbe de geaba; după cum tot degeaba (vorba bine) s'a alarmat, zilele trecute, în *Lupta* dela București, și condeii (de alt rit) al dlui Albert Honigman. Fierberea din sânul partidului național nu poate să aibă un caracter confesional agresiv.

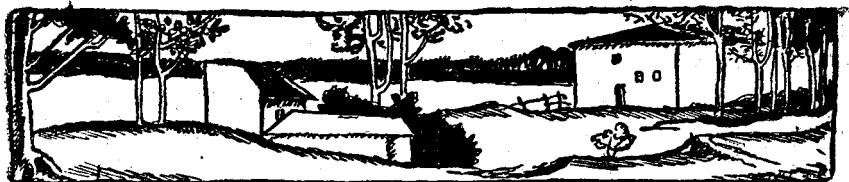
Cari sunt primejdiile cari amenință biserica unită? Cum se trădează preludiile ofensive? Unde sunt armele periculoșilor vrăjmași? Și, în definitiv, ce vor ei să facă?

Răspunsul e foarte simplu. Presupușii adversari ai „*Unirei*“ dela Blaj s'au ridicat, după îndelungate dovezi de răbdare trebuie s'o recunoaștem, împotriva conducerii de azi a partidului național. Motive au avut, slavă Domnului, destule. A le repeta aici însemnează a scoate la iveală nenorociri cunoscute de toată lumea sau refrene vesele din cupletele teatrului „Cărăbuș“. Subt priceputa îndrumare a dlor Vaida și Maniu, partidul național a mers, de cinci ani încoace, din rău în mai rău, călcând, cum s'ar zice, din lac în puț. Tratănd cu toate partidele din opoziție, neînțelegându-se cu nici unul, absentând dela încoronarea Regelui săvârșită pe pământul Ardealului și oferind vechiului Regat o unică formulă de colaborare: disprețut pentru balcanic, stăruind pe acest drum sterp și primejdios [dnii Maniu și Vaida au înfundat partidul național într'o viroagă pustie, de unde, fără doar și poate, nu va mai fi salvare.

O mână de oameni, dându-și seamă de toate aceste realități, cari ori cum s'ar argumenta, sunt *politice* nu *bisericești*, au hotărât, în cele din urmă să se scuture de năpasta unei conduceri nepricepute, și să ia din mână slabă a unui președinte catastrofal frânele propriului lor destin. Acesta e adevărul, și nimeni nu-l poate nega. Ce are a face, prin urmare, soarta șefiei dlui Iuliu Maniu, ori aceea a locotenenței dlui Alexandru Vaida, cu interesele, pe cari nu le primejduiește nimeni, ale bisericeii unite? Să răspundă, dacă vor, înșiși conducătorii acestei bisericeii, în numele căreia nu se poate rosti exclusiv dl. dr. Alexandru Russu dela „*Unirea*“ din Blaj, fanaticul partizan al dlor Vaida și Maniu.

Cât despre „deplina partitate confesională“, „*Unirea*“ dela Blaj să fie liniștită. Mai sunt și alte partide politice în Ardeal, în rândurile prime ale cărora se găsesc fruntași ai bisericeii unite, și nimeni nu s'a gândit acolo să tulbure un principiu normal al liniștitei conviețuiri.

ALEXANDRU HODOȘ

Republica Moldovenească

Regimul bolșevic vrea să-și trâmbețeze umanitarismul, plănuid zămisirea „peste Nistru“ a unei „Republici Moldovenești“, făcând parte integrantă din Sovietul lui Troțki. Cunoscând dragostea pe care vecinii de la Răsărit ne-o poartă, proiectata republică va să devie un spin în coastele Basarabiei. Mâna de cenușă, pe care Troțki vrea s'o arunce în ochii Europei, se poate întoarce în privirile bolnave de conjunctivită ale ăstui Braunștein cu pseudonim. Nici principiul umanitar și nici autodeterminismul lui Wilson nu înțeamnă pe stăpânul de Sâmbătă al Rusiei să năbușe cu dragostea pe moldovenii transnistrienii. Visul său e ca noua republică să molipsiască ținutul basarabean, dar această nădejde va rănănea numai vis, dacă cumva transnistrienii nu vor împlini mai de grabă invers de ceea ce dorește Troțki.

O republică moldovenească peste Nistru nu e o agitație nouă. Sub regimul hatmanului Scoropadțki, când Ucraina era independentă, moldovenii de peste Nistru, căliți în vâlvătăi naționaliste, porniseră o intensă mișcare, cultural-națională, cu tendințe autonomiste. Și nu era nici o îmboldire sovietică să-i îndemne la aceasta. Era numai trezirea conștiinței naționale, era numai sufletul românesc, de pe care vremurile, cu împrejurările noi, vânturase zgura grămădită în veacuri de stăpânire străină.

Atunci, în toamna lui 1918, o mână de moldoveni, vajnici și inimoși, sub conducerea unui stejer, Toma Albă, îndreptau privirile basarabenilor spre cele două județe în întregime moldovenești: Balta și Tiraspol. În redacția ziarului *Sfatul Țării* din Chișinău se pusese la cale o călătorie de propagandă peste Nistru, cu șezători, dansuri, coruri și teatru. Vorba convingătoare a prietenului Toma ne entuziasmasă. Cei grupați în jurul gazetei, la care se alăturase și alți publiciști, pusese la cale călătoria pentru sărbătorile Paștilor. Planul s'a destrămat, rămânând pe urma lui: călătoria mea, iar mai târziu, în mahalaua Mălina a Chișinăului, Pan. Halippa boteza cu numele „Transnistriana“ o fetiță a scriitorului Munteanu-Râmnic.

În începutul unei primăveri traversam Nistrul pe podul mareț dintre Tighina și Parcări. Livezile din satul moldovenesc desfăceau capușile mugurilor. Casele înalbite în preajma sărbătorilor, cu prispele mirosind a lut proaspăt, cu chenarile din jurul fereștilor, lega impresia

unui sat din adevărata Moldovă. Femeile în cămeși cu altița pe umeri, cu flori la pept și mâneci, le-am găsit aceleași, la port și la limbă, prin toate satele. Bărbații aveau doar portul înstrăinat. Am stat în bătătura multor case de vorbă și-am descusut multe din dorințele moldovenilor transnistrieni. Am găsit cărți de școală din Regat, geografii cu România-Mare, din care chipurile Suveranilor erau scoase în urma unui ordin ucrainian. Erau, în 1919, aproape o sută de școli primare, cu limba de predare moldovenească, și un gimnaziu. Mulți din învățători urmaseră cursurile anului 1918 la Chișinău. Moldovenii erau fericiți că aud în școli cuvântul strămoșilor. Li se deschisese ochii, și'n sufletele lor înmugurise nădejdi la cari nici nu visaseră. Din sat în sat, ca un crainic din basme, Toma Jalbă dusese îndemnul cel nou și aruncase sămânța cea bună. Se răfripa parcă, în sunetul rar al clopotelor, credința în puterea neamului. Din mormintele amintirilor răsăriau florile poveștilor tradiției lor. În borangicul luminii se vedeau chipurile mustăcioase ale coloniștilor, străbuni așezați prin aceste locuri din dragostea lui Dumitrașcu-Vodă. În cronica vremurilor, Ion Neculce, bătrânul, ne povestește pe șart, ce s'a petrecut după 1711, când Petru cel Mare a fost bătut de turci. Vizirul îi ceruse pe Dimitrie Cantemir, iar marii dregători ruși rugau pe țar să nu isce iar război pentru capul unui moldovan. — „Aș putea da turcilor toată țara până la Kursk, fiindcă-mi rămâne speranța de a o recupa, dar în nici un chip nu pot să frâng credința și să extrădez pe un principe care pentru mine și-a lăsat principatul, căci este cu neputință a repara onoarea ce odată s'a pierdut“ (Pag. 793 din „Istoria imperului otoman“ de Dimitrie Cantemir).

Ascuns într'o butcă, Dumitrașcu-Vodă este trecut până dincolo de „mocirla Răbăii“, urmat de boerii moldoveni, ruginiți în supunere, și de ostași. Devotamentul domnului moldovan a fost răsplătit cu 13 sate în ținutul Harcovului, apoi cu 1000 de dvoruri în țara Moscului cuprinzând 50 de sate și oameni ca la-50 000.

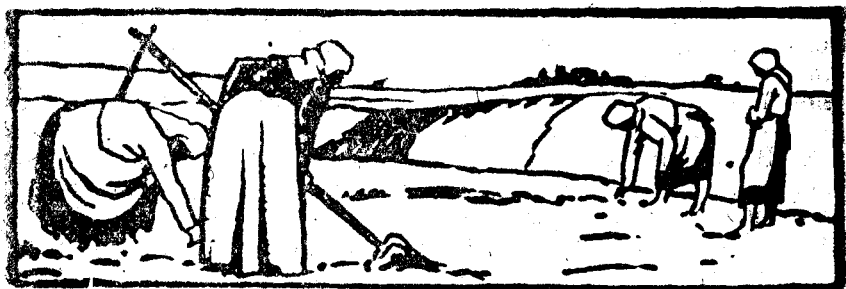
După moartea Domniței Casandra, fiica lui Șerban Cantacuz'no, la 1713, Dimitrie Cantemir se mută la Petersburg, lăsând pe seama coloniștilor limba și obiceiurile moldovenești. Au trecut 200 de ani, și așezarea moldovenească s'a întins, cu rădăcini adânci, între Harcov și Nistru. De zidul moldovenesc s'au fărâmat toate șivoalele dușmane, călind cu năprasnice oțeliri pe locuitorii păstrători ai unei tradiții.

În colindul său, le-o fi descoperind tainele acestor așezări, fratele mai luminat Toma Jalbă, acest Jalbă care în plin Sfatul Țării, când s'a hotărât unirea, a strigat: „Dar pe noi cui ne lăsați?“

Și iată că azi, cu toate unelirile sovietice, dreptatea lui Toma Jalbă prinde contur. Republica Moldovenească, abia visată în acel primăvăratec an, se va întocmi, azi sau mâine. Și vor fi iar furtuni și pătămiri, talazuri și înfrângerii. Sovietismul se va măcina ca păreții umezi ai unei băi din târgurile cu neamuri de-ale lui Troțki; dar din potopul acestor urgisiri va țâșni izvorul sănătos de viață, vrednic să se contopiască cu fluviul cel mare...

Soroca.

D. IOV

La jug

Licențiat... profesor... om cu carieră sigură... Da. Ah! numai de n'ar fi așa de... nu știu cum...

Și Linica strângea din buze, pleoștea fața și ridica din umeri, — felul ei de-a *face pe țaranul*.

Dar, — ce era de făcut? — de-acî începeau rezoanele *mamaii*; — n'avea, poate, de gând să rămână fată bătrână? În ziua de azi au început să se mai ridice și „oamenii din popor”; nu e nici o rușine... Nu ne coborâm noi; se ridică ei la noi.

Și *mamaia*, văduva unui arăndaș pe rînd îmbogățit și scăpătat, ridica ochii în tavan, ca și pentru a arăta până la ce înălțime aveau să ridice ele pe „omul din popor”, pe bietul Gheorghe Ionescu.

Gheorghe Ionescu — Ghiță al lui Iuon îi ziceau în sat — era un băiat bun și blajin. Școala, cu programele, cu disciplina și cu dascălii ei, nu reușise să tocească într'nsul inima lui de țaran; deschis la vorbă și la gând, hazliu și glumeț fără răutate, visător și poet în ceasurile lui bune, iar alte dăți bănuitor și posomorât fără pricină aparentă; — avea toate trăsăturile caracteristice ale omului dela țară, până și în unele gesturi, pe cari un orășan nici-odată n'ar putea să le deprindă.

Și cu toate astea, era acum licențiat... profesor, — cum zicea Linica.

Linica! Frumoasă fată. Așa de albă și de gingașă, încât bietul Ghiță al lui Iuon pălea numai la gândul c'ar putea s'o atingă.

Și nu există imn de solemnă bucurie, care să se fi putut numi vrednic de sarbătoarea sufletului lui, atunci când — o învingere, ce e drept, mai ușoară decât își închipuiseră — *mamaia* și Linica răs-punseseră pe rînd: *da*, la zăpăcita și nedibacea lui mărturisire.

Linica, „fată de familie“ se simțea bine alături de „omul din popor“. *Prietenile* ei, pornite la început spre zeflemea, amuțiseră în fața variațiunilor celor mai strict reglementare ale pălăriilor și toaletelor, în totdeauna nu numai la sezon dar și la cea din urmă modă, ale prea iubitei lor amice.

Bietul Gheorghe Ionescu era, vezi, nu numai un băiat talentat și sânguitor, dar era și un om cu pretențiuni modeste, care, de când se însurase, renunțase până și la vișul fumatului, numai pentru ca să se ajungă mai mult pe seama „gospodăriei“.

* * *

La un lucru însă nu renunțase, nu puteau să renunțe.

Satul lui, depărtat și iubit, i se arăta tot mai mai adesea și tot mai fermecător, chemându-l cu drag în visul fie-cărui nopți, colo, pe drumul alb și lins, spre căscioarele ascunse în verdeața copacilor, și spre una mai ales, unde măicuța bătrână toarce în prag, cu ochii plini de lacrimi, duși spre miază-zi...

Cu câtă sfântă emoțiune, cu câtă sfioasă tremurare în glas a vorbit el într'una din zile nevestii sale despre acest colțișor depărtat, unde-i rămăsese, pentru de — apururea, jumătate din inimă...

— Aud? La mamă-ta? Cum vrei. — să mergem. Da' să fim îndărăt pe Joi, că știi, avem serată la Dumitrești...

De mult, Gheorghe Ionescu n'a fost emoționat ca 'n ziua aceea. De mult.. din ziua cununiei, — și par'că totuși nici atunci nu era emoțiunea asta, — era alt-fel...

— Cu plictiseală cu drumul ăsta! N'o să mai ajungem odată?

Dar Gheorghe Ionescu e de-acu iar Ghiță al lui Iuon. Nici n'aude vorbele nevestii. O simțire ciudată îl cuprinde. Pare că tot trecutul toată copilăria i se redeșteaptă în suflet ca dintr'o ceață, și-l cuprinde, și-l stăpânește, și-l desparte de toată lumea cealaltă... Îl reia, și-l strânge și-l îmbrățișează: „Aci, aci, rămâi cu noi, nu ne mai știi? Noi, copaci ai acestia, drumul șerpuit, colinele verzi, pârăul limpede și leneș, și dincolo puntea cea, și casele de ici și cele de colo, toate, toate, suntem prietenii tăi vechi, suntem prietenii tăi neschimbați, atât de simpli șatât de duicși... Rămâi cu noi, rămâi cu noi, — reîncepe firul de unde l-ai lăsat, când ne-ai părăsit ca să rătăcești ani peste ani printre străini, singur, și neiubit de nimeni, când aci toate te cunosc, te iubesc, toate îți sunt prietene“...

* * *

Ghiță al lui Iuon nu mai știe cum a căzut în brațele mamei sale și cum lacrimile lor s'au amestecat; — el nu-și dă seama de ce s'a mai întâmplat în jurul lui, până când:

— Ia ascultă, — zise Linica, — cred că n'o să rămânem peste noapte în cocioaba asta. E o infecție aci...

Și pe urmă, apropiindu-se de urechea lui :

— De alt-fel să mă ierți, știi, cu satul tău... Mi-ai spus niște gogoși... N'am văzut nimic mai anost în viața mea... Și mamă-ta, de care spuneai atâtea, nu te supăra, dar zău, e ridicolă, *mon cher*...

* * *

Hei! cine poate să citească în inima omului și să ghicească ce s'ascunde în cutele ei mai nepătrunse... Gheorghe Ionescu s'a întors chiar în seara aceea la oraș, și astăzi Linica poartă pălării și toalet mai turbate de cât ori când.

Iar din amintirea satului iubit, o singură icoană mai turbură din când în când visele lui Ghiță al lui Iuon: un bou, trăgând din greu la jug...

ION GORUN

După cules

S'au stins în toamnă cele din urmă pușcături. Pândarul a început a-și încălzi palmele la flacăra de vreascuri. Conacul e pustiu, dar în cramă mustul copt miroase a belșug și făgăduiește vinaț strașnic...

Am lăsat odăile joase cu miros de gutui, am lăsat podul prietenos duduind de nucărit, am lăsat crămile pline și am coborât la oraș. Acolo sus în vii, pământul, soarele și vântul, vlășgani harnici și drepți, au dat cules mănos.

Aci, jos la oraș sunt doar oameni mulți și case nalte.

Aci nu e cules. Au rămas aracii goi din primăvară până 'n toamnă...

* * *

Dimineața. La colțul străzii, răzimat de un gard, copilul unui vecin

— Ce-i cu tine Petruț, nu te duci la școală?

Ridică ochii înroșiți. Pe obraji lacrimile i s'au amestecat cu picurii de ploaie. Răspunde prelung:

— Nuuuu...

— De ce Petruț (il mângâi) tu ești băiat cuminte.

— N'am cărți și râde Criștide Paul și Cronberg Marcel de mine.

Nu mă mai duc!

— Cum așa, de ce n'ai cărți?

— Sunt scumpe, a zis tata că nu poate să cumpere.

* * *

Nu de mult ziarele erau pline de splendide fotografii, reprezentând pusderia de școli de curând înălțate. O adevărată minune, școli, școli, numai școli!

Bun și frumos dar copiii n'au cărți. Le dai școli, dar nu și mijlocul să învețe. Asta seamănă cu gestul unui milionar filantrop, care i-ar plăti cu mărinimie unui muritor de foame vizitele la dentist!

Dar, înșfârșit, sunt atâtea lucruri mai „importante“, pe care se cheltuiesc bani mulți.

La ce bun să se înființeze ediții oficiale și ieftine de abecedare pentru copiii nevoiași? Invățământul e doar *obligator*, există sancțiuni legale pentru contravenienți. Deci, vorba plutonierului major:

- Să înveți!
- N'am cărți.
- Să ai!

Și problema e foarte ușor rezolvată.

Ei, dar mai e și „inițiativa particulară“. Aceasta realizează multe... în alte țări, unde se găsesc oameni cu dare de mână, cari au mania ciudată de a înlocui statul acolo unde nu poate, sau nu vrea.

Și la noi „realizează“ lucruri impunătoare această inițiativă. De pildă, de un an funcționează în Capitală... un al doilea hipodrom. E înduioșetor! Câtă solitudine pentru îmbunătățirea rasei nobilului perisodactil!

Și scumpii cetățeni mai cu dare de mână se duc entuziaști și conștiințioși să-și dea, de patru ori pe săptămână, obolul câtorva mii de lei, încredințați galopului vreunui „favorit“, care nu se ține de cuvânt.

Era tocmai la începutul marelui „sezon“ de curse, când un grup de studenți și profesori, cari alcătuiau un cerc de cultural, au pornit să strângă un prim fond, menit să întemeieze editura „Abecedarului Național“ gratuit. Și au avut ideea de a se adresa generozității unui grup de *sportsmen*, socotind să le convingă punga arătându-le, că a douăzecea parte din banii pe cari domniile-lor îi aruncau la pariul mutual, ajungea pentru a se dăruia abecedare copiilor nevoiași din câteva județe. Dar domniile-lor și-au așezat monoculul în ochi, au ridicat din umeri și au declarat cu diplomatică gravitate, că „scumpetea vieții“, „teribila criză“ nu le îngăduie luxul unei filantropii culturale, etc. etc.

Inițiatorii deprimați au avut naivitatea să se indigneze.

* * *

Dar am aruncat ochii pe o statistică ce învedera un fapt și mai dureros, care friza absurditatea.

Douăzeci și patru la sută din elevii, cari ar fi trebuit în chip normal să urmeze cursurile liceale, se retrag fiindcă taxele sunt peste puterile bănești ale părinților!

Liceele devin un nou soi de căi ferate, de pe urma cărora, dublând, triplând și cuadruplând prețurile de „circulație“, statul nădăduiește să-și echilibreze bugetul?

Sau poate, dintr'o înaltă concepție socială, se socotește că nu mai avem nevoie de oameni cu carte?

Poate vrea să fie un mijloc indirect de a sili tineretul să învețe meserii?

În adevăr, ar fi o logică stașnică.

N'avem destul profesori, avem enormă nevoie de institutori și învățători, mai cu seamă acolo unde ar trebui să-i avem, în ținuturile alipite, și ne gândim să opunem disciplinei culturale cu care au ani-

mat foștii stăpânitori cu mai veche civilizație decât a noastră populațiile din aceste ținuturi, o armată de meseriași (și încă nici aceștia cu posibilitate de a egala priceperea aceluia ce au avut școli de meserii mai bătrâne decât ale noastre).

* * *

Cât despre exponentul cultural, pe care îl realizează manifestările literare și artistice, în această toamnă friguroasă și plină de evenimente senzaționale, toamnă în care mai aveau nădejdi aceia cari n'au învățat încă să nu mai nădăjduiască, pare de prisos să mai vorbim.

„Filarmonica“, marea înjghebare de muzică instrumentală, care a însemnat un moment în adevăr important în evoluția muzicii și în educația artistică a publicului nostru, cu tot sprijinul înalt de care se bucura fiind alăturată „Fundațiunii Culturale Principele Carol“, moare din lipsă de fonduri.

Toate teatrele, afară de Teatrul Național (unde încă de acum doi ani un norocos început de repertoriu a deschis ceea ce se cheamă „vad“) joacă în fața unei săli cu mai multe scaune decât spectatori.

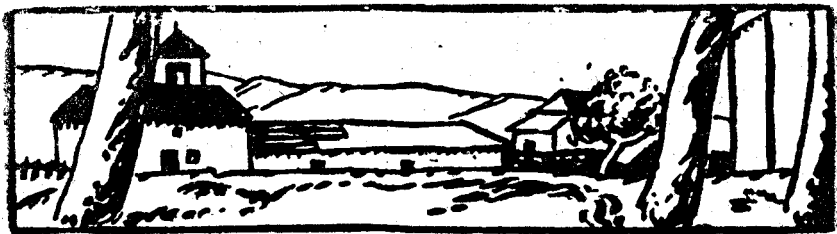
Pictorii nu îndrăznesc să mai facă pregătiri și cheltuieli pentru obișnuita epocă de expoziții, fiindcă se tem că nu-și vor scoate nici chetuielile.

Și așa mai încolo, toamna aci la oraș departe de belșugul crămilor pline deacolo din deal, unde fierbe mustul, înșiră o tristă oștire de araci goi și rebejiți...

Și totuși te întrebi: e acesta un adevăr căzut asupra noastră ca un uriaș bolovan blestemat? Trebuie să ne lăsăm resemnați și lași, turtiți încet, încet, și afundați bine în adânc? Nu mai avem brațe să ne sgâlțăm?

...Și nu crezi...

VINTILĂ RUSSU ȘIRIANU

Oameni noi

Epoca de după războiu s'a dovedit a fi aceea a oamenilor noi. Dacă fenomenul ar avea o repercusiune generală, explicația am căuta-o în adâncile prefaceri sociale ce ne-au copleșit, și am aștepta, ca în fața unui lucru inevitabil, cu liniștea impusă de împrejurări, lămurirea situației.

Daș, ni se pare că la noi nu numai acesta este cazul. Consecințele războiului mondial și ale libertății naționale, la noi sunt numai în parte cauze fundamentale ale frământărilor. Pe un teren mai amplu, la noi tinde să se perpetueze o veche mentalitate, care odată cu sfârșitul războiului trebuia în mod irevocabil să apună. Subt raportul vieții publice, încheierea războiului, cu rezultatul nevisat al unirii tuturor românilor, până acum nu se prezintă ca o răscruce de unde ni s'ar impune noi directive, ci ea este numai o etapă pentru bătătorirea cu o și mai mare stăruință a aceluiaș drum. Ceeace apare, totuși, deosebit în aceste manifestări postbelice, este puzderia de oameni noi — tineri și bătrâni deopotrivă — cari cu un neînduplecat curaj dau asalt cărmuirii țării.

Într'o evoluție normală, fenomenul nu ar trebui decât să ne bucure. Libertatea națională, cu acordarea tuturor drepturilor civice, trebuia să deschidă pentru toată lumea alte perspective și să lărgească vechile orizonturi. În afară de aceasta, știm că în împrejurări prielnice chiar natura împarte mai generos darurile ei, scoțând la iveală de multeori oameni despre cari până eri nu știam nimic. Tainele firii în această privință sunt insondabile, dar în acelaș timp și drepte. Oamenii scoși la suprafață de democrația naturii, de regulă au câte ceva de spus, și viața lor nu se încheie fără să fi lăsat vre-o dără pozitivă. Nu tot așa stăm și cu democrația omenească...

Oricât de multe și variabile ar fi cotiturile politiceii noastre, tainele ei sunt foarte ușor de pătruns. Nu trebuie decât să descoperi punctul central al chestiunii, și logica normală te ajută să tragi concluziuni infailibile.

Descoperirea punctului de gravitație în viața noastră publică este un lucru mai ușor ca aiurea, structura ei fiind din cele mai simple. Actualmente, noi nu avem decât o singură bursă politică, în Capitala țării, unde se centralizează și se desăvârșesc toate afacerile. Ca la orice târg mare de țară, aci se adună lume multă, cu marfă de tot soiul și cu moravuri la fel. Nevoile colective fiind prezente, tranacțiile se fac repede și enervat, fără să fie timp pentru a descoperi vișile mărfii. Codul nostru politic, dealtfel, nici nu cunoaște sistemul garanțiilor atât de riguros aplicate la târgul ordinar. La spartul târgului, lumea se împrăștie prin celelalte târgușoare ale țării, oferind fiecare ce a cumpărat. Pe urma lor, noi cei de acasă ne pomenim cu oameni fie din mijlocul nostru, fie de aiurea, despre cari niciodată nu am auzit, sau nu am auzit nici un bine.

În viața noastră publică, nu se cunoaște mijlocul civilizat de aiurea, al activității prin care oamenii cei mai îndepărtați se împrietinesc fără să se fi văzut. În materie politică, acest fel de afirmare nu are nici o valoare. Pentru aceasta, bălciiu politic este singura autoritate care investeste cu darul de îndrumător și factor al progresului colectiv. O mână de târgoveți, împinși de merite imaginare, sau de confrății întru aceleași negoate, inaugurează la noi epoca oamenilor noi.

Într'o societate civilizată și sănătoasă, manifestarea atât de opusă a celor două democrații nu se poate închipui. Acolo, politica a încetat de a mai fi o plantă exotică, a cărei cunoaștere este rezervată numai celor aleși. Nici despre diplomație nu se mai crede, că ar reclama sânge de o culoare specială, ca mai demult. Dimpotrivă, politica pozitivă este o plantă obișnuită, care crește pretutindeni și botanica ei poate fi studiată de orice om cu carte și iubitor de muncă. Prin urmare, nu ne-am mira câtuși de puțin, dacă pe această cale am vedea sporindu-se numărul politicianilor noștri.

Dar la noi evoluția este întoarsă. Grație sistemului nostru administrativ, care tinde să concentreze într'o singură mână toate firele ce leagă țesuturile unei societăți, la acest apel nu vor răspunde decât ceice sunt în contact cu factorii principali, acei pe cari nu politica ci târgul îi interesează. Se pare că și viața publică s'a aranjat după capodul celei economice: unii produc efectiv, alții desfac rezultatul muncii, îl speculează. Aceasta, fiindcă producătorii nu se pot transporta fără să pericliteze bunul mers al gospodăriei lor. Valorificarea în locuri îndepărtate cade deci în sarcina voiajorilor. Așa se explică faptul, că politica noastră postbelică nu a fost în stare să scoată la iveală nici un om nou de valoare, cu toate că, probabil, democrația naturii nu s'a gândit brusc să ne boicoteze.

Astfel privită cheștiunea, trebuie să renunțăm de a mai nutri speranța, că asanarea vieții noastre publice ne-ar mai putea sosi dela politica militantă, cu a ei democrație devolutivă. Singură cea naturală ne mai poate veni întru ajutor, dacă vom reuși să o integrăm în drepturile ei. Selecționarea naturală, făcută pe bază de aptitudini, pregătiri și muncă, este singurul mijloc care va pune temelie solidă des-

voltării viitoare a statului român, iar calea care duce spre acest scop este descentralizarea administrativă, și pe urma acesteia, cea politică. Să nu fie băgat în seamă nimenea, până când nu a dat dovezi palpabile în cercul său de activitate, fie culturală, socială sau economică. Cine nu a construit cel puțin o cocioabă, nu are dreptul să pretindă a clădi palate. Pentru că activitatea politică nu este o specie aparte, de sine stătătoare, ci este un nume comun pentru exprimarea tuturor ramurilor de activitate. Bineînțeles, ne gândim la politica pozitivă, iar nu negativă. Activitate politică propriu zisă nu este nici acea electorală, care e curată speculațiune.

Cheia pentru asanarea infructuoaselor noastre frământări politice o constituie, deci, descentralizarea reală administrativă, care va da naștele celei politice, iar amândouă vor deschide larg porțile unei democrații naturale. Favorizând această evoluție gradată, oamenii noi cari se vor ivi nu vor mai surprinde opinia publică locală, căci munca pozitivă, care va fi scara viitoare a măririi, este un fenomen așa de mult dorit, încât va fi cu neputință de a nu fi remărcată dela cele dintâi simptome. La această treaptă de dezvoltare politică, nu vor mai exista oameni noi decât pentru opinia publică generală, dacă ar fi să nu ne îndoim de calitățile alese și vigoarea unui popor de peste o duzină de milioane.

P. NEMOIANU

După șapte ani de revoluție

La 8 Noiembrie se sfârșesc șapte ani dela întronarea stăpânirii bolșevice în Rusia. Ca într'un film de cinematograf se desfășoară înaintea ochilor momentele sgomotoase ale acestui neasemănat eveniment istoric, care a întărit pe dărămăturile vechei împărății, autocrația comisarilor.

La 10 Octombrie 1917 stil vechiu a avut loc ședința secretă a comitetului central al partidului comunist, sub președinția lui Lenin, care până atunci se ascundea în Finlanda. La această ședință au luat parte, în afară de câțiva membrii neînsemnați: Leiba Bronștein, Troțki, Herșcu Apfelbaum, Zinoviev, lanxele Sverdlov, tovarășa Colontai, fată de general, actuală reprezentantă a guvernului sovietic la Cristania, „filozoful“ Lunaciarschi și Răcov, — succesorul lui Lenin. Aici s'a votat și s'a acceptat cu o mică majoritate — căci pericolul fiind mare vitejii evrei s'au obținut — răscoala poporului și trecerea guvernării în mâinile Sovietelor. La 11 Octombrie, din inițiativa bolșevicilor a fost convocat congresul Sovietelor al ținutului de Nord; — două treimi din delegații acestui congres aparțineau curentului bolșevic și rezoluțiile lor cereau hotărât trecerea puterii în mâinile Sovietelor. Fiindcă guvernul lui Cherenschi avea intenția să îndepărteze din Petrograd, spre a evita manifestările anti-guvernamentale, două treimi din garnizoana orașului, vădit bolșevizată, Sovietul din Petrograd, din inițiativa bolșevicilor, a hotărât să organizeze un *Revvoencom*, adică un comitet revoluționar militar, a hotărât să organizeze un *Revvoencom*, adică un comitet revoluționar militar, a hotărât să organizeze un *Revvoencom*, adică un comitet revoluționar militar, a hotărât să organizeze un *Revvoencom*, adică un comitet revoluționar militar, a hotărât să organizeze un *Revvoencom*, adică un comitet revoluționar militar.

In ziua de 22 Octombrie comitetul revoluționar a numit comisari speciali prin toate garnizoanele, cu ordinul de a i se supune numai lui. Persoana comisarilor fu proclamată sacrosanctă. Această zi a fost „o revizuire a forțelor bolșevice.“

La 24 Octombrie, în' ajunul deschiderii congresului panrus al Sovietelor, și ca răspuns la declarația lui Cherenschi în „Ante-Parlament“ de a distruge pe bolșevici numai cu patosul său oratoric, izbucni răscoala bolșevicilor, care fu în stare numai în două zile să

lichideze guvernul provizoriu. La 26 Octombrie, al II congres panrus al Sovietelor, prin majoritate de voturi, — deși socialiștii revoluționari din dreapta, reprezentanții partidului țărănist împreună cu social — democrații (menșevicii) au protestat vehement și în semn de protest au părăsit ședința — a dat naștere guvernului bolșevic: consiliul comisarilor popcrului, cu Lenin în frunte și Troțki în funcția de comisar al afacerilor străine. Și chiar în ziua de 26 Octombrie, Lenin a prezentat și consiliul a aprobat două decrete: încheerea păcii și împărțirea pământurilor. De fapt pământurile latifundiarilor erau de mult împărțite de țărani după priceperea lor, și decretul lui Lenin nu fu altceva de cât o strategie pentru a atrage țărănimea rusă la acțiunea lor.

Revoluția socială începu. Energia revoluționară a unei minorități de fier, având proporțiile unui grup de o intransigență de dinamică — se deslănțui. Dacă această energie ar fost îndreptată spre un imediat constructivism social — acesta era doar principiul de începere și linia de desfășurare — fața lucrurilor ar fi fost alta. Grăja bolșevicilor era însă să-și potolească setea de a distruge societatea burgheză, prăbușindu-i bazele capitaliste — o acțiune cu totul antimarxistă. Ca să realizeze regimul socialist în decorul nou și însufletitor al dictaturii proletarietului, bolșevicii au desfășurat cu o amețitoare iuțeală un spectacol de cinematograf. Numai repeziciunea datelor îți învârte capul.

La 29 Octombrie a fost lansat decretul pentru introducerea a opt ore de muncă. La 1 Noiembrie fu tipărit primul decret pentru controlul întreprinderilor industriale de către comitetele muncitorești; la 3 Noiembrie a urmat un decret relativ la drepturile popoarelor Rusiei de a dispune de propria lor soartă; la 5 Decembrie un decret pentru organizarea consiliului Sovietului economic suprem; la 10 Decembrie au început să funcționeze judecătoriile populare, pe baza infaibilității juridice a cugetului judecătorului proletar; la 14 Decembrie — decret pentru naționalizarea băncilor și confiscarea averilor; la 17 Decembrie — decret pentru instituirea căsătoriei civile; la 1 Ianuarie 1918 — decret pentru anularea datoriilor statului; la 8 Ianuarie 1918 — decret pentru dizolvarea Constituantei, acest vis de trei sute de ani al poporului rus; la 18 Ianuarie — decret pentru formarea și organizarea armatei roșii; la 28 Ianuarie — decret pentru naționalizarea flotei comerciale; la 3 Februarie — decret relativ la introducerea calendarului gregorian; la 3 Martie — ratificarea păcii cu Austria, Germania și Turcia; la 15 Iunie — decret despre controlul statului asupra „forțelor productive ale țării;“ la 19 Iunie — decretul Sovietului din Moscova despre inadmisibilitatea grevelor; la 27 Iunie — decret pentru munca obligatorie; în aceeași zi — votarea de către congresul Sovietelor a „Constituției Republicii Socialiste Federative Sovietice.“

Acești șapte ani de revoluție au fost ani cruzi și vitregi pentru așa zisul constructivism sovietic. Nu a existat nicăiri în istoria omenirii o doctrină, un avânt, o forță socială, o religie colectivistă,

care să fi obținut rezultate atât de contrarii viziunii ideologice, după cum le-a obținut marxismul boșevic în Rusia revoluționară.

De pildă :

Autocratismul poporului — (în revoluție autocratismul monarhic se înlocuște cu autocratismul poporului sau al unei clase) — adică concentrarea puterii supreme a statului în mâinile unui corp legislativ reprezentativ, Sovietul panrus, a fost înlocuit de dictatura lui Lenin și lui Troțki, cărora se supuse mecanic partidul comunist. Votul universal pentru toți cetățenii de ambele sexe a fost înlocuit cu numirea din centru a candidaților ; dreptul de alege și de vot al tuturor partidelor socialiste a fost suspendat. Administrația regională autonomă a fost suspendată și concentrată în mâinile comitetului executiv al partidului comunist. Inviolabilitatea persoanei și a locuinței a devenit imediat fictivă. Personalitatea cu drepturile ei a fost jertfită, nu colectivității organizate a clasei sau a poporului, ci bunului plac al tuturor acelor cari pătrundeau pentru răzbunări și jafuri în legiunile partidului comunist. Libertatea nelimitată a conștiinței, a cuvântului a tiparului, a adunărilor, a grevelor și uniunilor — toate aceste drepturi ale omului și cetățeanului, formulate și proclamante în Statele Constituante și în Adunarea națională din timpul revoluției franceze în 1789 — au fost desființate și lăsate numai partidului comunist. Desființarea claselor și plina egalitate de drepturi, independent de sex, religie, rasă și naționalitate, au dat ca rezultat o răsturnare de clase și crearea unei noi burghezii sovietice cu o fioroasă poftă de traiu și de plăceri. Dreptul popoarelor la autodeterminare politică și socială a fost imediat înlăturat. Introducerea limbi minoritare în instituțiile naționale — o limbă minoritară ca de pildă aceea a ucrainienilor, care numără 25 de milioane de suflete — nu s'a făcut; limba oficială a rămas cea rusă. Mai mult: autodeterminarea națională a fost persecutată. Alegerea judecătorilor de către popor a rămas o favoare și o obligațiune a membrilor partidului comunist, numiți în această calitate de către comitetele revoluționare locale. Invățământul obligatoriu, cel exclusiv profesional, a rămas un vis, — deși în principiu intronarea numai a acestui învățământ e o absurditate — din pricina ruinei generale. Impozitele nu s'au desființat — s'au rechiziționat chiar uneltele de muncă manuală. S'au confiscat averile bisericesti, mănăstirești, și ale Coroanei — risipindu-le pentru propagandă, sau organizându-le pentru „comune“ în care nu intra nimeni. Confiscându-se la început de către stat, și apoi de către comitetele țărănești, imensele averi boerești, s'a creiat o stare care e întotdeauna la baza oricărui stat burghez : inegalitatea de posesie a creiat o inegalitate de raporturi de clasă și a mărit ura între micii și ceva mai marii proprietari rurali.

Toată această răsturnare n'a fost un program de luptă politică, ca utilitate realizabil, și nici o cucerire socială care se impunea prin însăși necesitatea ei, ci a fost un rezultat, neașteptat și nedorit, al stăpânirii mentalității și forței comuniste în afară de controlul vieții.

Republica sovietică, nu în teoria Constituției sale, ci în realitatea practică a vieții, nu a fost și nu a rămas altceva decât „Jarismul

Socialist“ după fericită expresie a reprezentatului metalurgiștilor italieni, Colombino, care vizitase acum trei ani Rusia, ca să se îndrepteze de noua și strașnica înfățișare a lucrurilor de acolo.

Ce principii au pus stăpânire pe viața politică și socială?

Despotismul unui grup — fiindcă toate libertățile sunt inexistente atât pentru lucrători cât și pentru resturile fostei burghezii.

Dictatura asupra proletariatului — căci nu proletariatul stăpânește prin oamenii săi aleși, ci sobelsonii și apfelbaumii naționali și internaționali. Constituția sovietică nu există.

Dictatura asupra țărănimii — fiindcă, dacă mușicimea rusă și-ar întrona stăpânirea, ar realiza printr'un organ reprezentativ parlamentar, pe simț de proprietate, pe principiu de producție, un stat agricol național, țărănesc, puternic și autentic, profund agresiv combinațiilor echivoce și antinaționale ale federațiilor comuniste, conduse de sioniști cu masca umanitaristo-comunistă, sau de comuniști înfundați în bezna sionismului integral.

Oligarhia comunistă are caracterul oligarhiilor vechi, demult respinse de conștiința evoluată a cetățeanului modern. 200 000 de fețe, cari alcătuiesc partidul comunist, divizate în diferite instituții de guvernământ: comitetul central executiv al Sovietelor, comitetul central executiv al partidului comunist, comitetul central executiv al Internaționalei a III, Sovietul comisarilor poporului, comisiunea extraordinară cunoscută sub numele de *Ce-ca*, Revvoencom al republicilor — adică comitetul revoluționar militar etc. etc. — înfăptuiau până mai deunăzi dictatura lui Lenin, iar astăzi dictatura lui Troțki asupra maselor de țărani, de oameni proletarizați, de înfometaji, întotdeauna rebeli, îndârjiți, cu pumnii strânși, cu gâfăiala răzbunării în gât.

Birocratismul sovietic — n'are asemănare. Numai în Petrograd sunt 200 de mii de funcționari, în Moscova 400 de mii. Acest burocratism e rezultatul muncii obligatorii pe un câmp de producție pustiu.

Situația internațională a Federației Sovietice e inconstantă. Ici-colo e recunoscută *de facto*: de facto e recunoscut și lupul din pădure. Iar pentru că realitatea politică a Europei de azi intră nebulos în fabulă, Federația e recunoscută și *de jure*: lupi și vulpi, ca în irealitatea fabulelor lui Esop, fac consilii elegante pentru înfăptuiri etice. O vulpe socialistă conferând cu un lup comunist — nu este o fabulă? Pentru America, Federația nu există: există Rusia, cu care se va sta de vorbă cândva.

Ceeace va salva omenirea de visul urât al zilelor noastre nu este vre-o societate internațională de binefacere, ci conștiința politică și cetățenească a țărănimii din toate țările, care se opune victorios negurii artificiale și asfixiante, răspândite de alchimiștii internaționaliști de toate speciile; a sustragerea proletariatului mondial, sustragere aproape totafă de sub cloroformul unor iluzii de reconstrucție socială, iluzii exploatare de vrăjnași ai lui, — deși în numele lui, — pentru mai marea lui suferință și mai marea lui deprimare.

Anul al optulea de „revoluție“ va confirma aceasta.

G. M. IVANOV

Cronica dramatică

— „Micu l Eyolf“ la Teatrul Popular din București —

Omul se coboară rar în subteranele lui sufletești, unde un mecanism complex și orb elaborează gesturile vieții sale; iar dacă el caută câteodată să-și explice o acțiune îndoielnică din existența sa, va găsi cauza determinantă cea mai comodă pentru dânsul, cea mai lipsită de răspundere directă; astfel dânsul își construiește o imagine înfrumusețată și falsă a vieții sale morale.

În piesa lui Ibsen, Rita Allmers își iubește cu pasiune soțul — Alfred — și suferă de fiecare ceas pe care dânsul nu îl trăiește pentru ea. E geloasă de cartea la care Alfred lucrează de ani de zile; e geloasă de iubirea arătată de Alfred sorei sale Asta, apropiată de el printr'o puternică afinitate sufletească; e geloasă chiar de copilul ei, mai ales de când Alfred declară că vrea să-și consacre existența educației micului lor Eyolf. Copilul acesta i se pare o primejdie pentru fericirea ei, căci ea nu vrea să împartă dragostea lui Alfred cu nimeni; într'o seară în care bărbatul luptă împotriva exaltării ei, Rita exprimă gândul îngrozitor, că dorește dispariția copilului. Peste câteva clipe părinții sunt înștiințați că fiul lor a căzut în fiord și s'a înecat. Gândul omorător al mamei a fost întrupat de viață.

Dar micul Eyolf — mort — trăiește mai puternic ca întodeauna între cei doi soți. Echilibrul șubred al căsniciei lor e nimic. E primordios de a scormoni fundul apelor; noroiul răscolit se urcă la suprafața celor mai limpezi. Moartea copilului târâie după ea un cortegiu lung de scrupule târzii, de remușcări, de revelațiuni înspăimântătoare. Ibsen își silește personagiile să-și cerceteze fără cruțare tainițele sufletului; aceasta explorare psihologică e tragică și oarecum jenantă pentru spectatorii deprinși cu jocuri mai inofensive. Rita și Alfred înțeleg că nu și-au iubit niciodată fiul, considerându-l ca un fel de nepoftit în fericirea lor, ei se simt complici ai unei crime urâte. Alfred se îndepărtează cu groază de soția sa; el se refugiază în afecțiunea sorii sale Asta, o lume nepetuțită de amintiri îl leagă de dânsa. Asta reprezintă pentru dânsul tinereța lor anevoioasă și neîntinată, când luptau cu asprimele vieții rezământându-se unul pe altul, înzestrați cu talismanul iubirii lor curate. Alfred propune sorei sale să plece cu el, să reînceapă viața din trecut, singuri. Atunci Asta, îngrozită, îi desvăluie secretul descoperit de ea în corespondența părinților lor;

mama sa păcătuise. Asta nu era sora lui Alfred. Infățișarea ideală a iubirii lor frățești acoperea germenul unei dragoste vinovate. Zadarnic Alfred o imploră să rămâne cu el; Asta fuge de primejdie, acceptând să devie soția unui om pe care nu l iubește.

Cei doi soți rămân singuri în fața frământărilor dragostei lor; Rita, desnădăjduită, simte că a pierdut pe Alfred, dar nenorocirea o transformă; pentru întâia oară ea evadează din închisoarea egoismului ei, își va răscumpăra greșelile consacându-și viața creșterii copiilor de țărani de pe pământul lor. Alfred, atras de lumina unei reînnoiri sufletești, va rămâne lângă soția sa.

Miezul piesei îl formează această chinuitoare revizuire morală a existenței personajilor, cele două acte din urmă mișună de scrupule, de remușcări, de căinți. Scafandru temerar, autorul se mișcă în adâncuri cu o admirabilă siguranță, iluminând fauna monstruoasă a instinctelor noastre. Dealungul piesei crește, ca un val cotropitor, ideea răspunderii; o greșală din trecut se repercutează și se amplifică în cursul anilor.

Piesa nu a fost tocmai pe gustul publicului; atâta belșug de scrupule a surprins pe mulți spectatori, care au găsit că autorul „taie un fir de păr în patru“. Alfred izolându-se în vârful ghețarilor, pentru a rezolva dilema dacă trebuie să-și consacre viața cărții sale sau creșterii copilului, a părut multora prea original. Aceasta e oarecum explicabil; personal nu cunosc pe nici un bucureștean care să fi luat trenul spre piscurile Sinaiei pentru rezolvarea unei dileme de felul celei de mai sus. Evident, sunt dileme și la noi; de pildă, erii am întâlnit un domn care nu dormise noaptea neputându-se hotărî dacă trebuie să se înscrie la liberali sau la țărăniști. Natural, cercul remușcărilor și scrupulelor e mult mai restrâns la noi, căci ele nu pot înflori decât pe un teren cu deosebire moral. De aceasta și cred că avem puține piese originale reușite, căci literatura dramatică cere conflicte sufletești puternice, ciocniri de credințe și de prejudecăți; ori aburii nu se pot ciocni între ei.

Piesa se susține prin dinamismul ei interior; „loviturile de teatru“ sunt psihologice, iar nu exterioare.

Doamna Dida Solomon are un joc vibrant și un deosebit simț al atitudinilor. Imi aduc aminte de creația minunată pe care a făcut-o în rolul covârșitor al „Domnișoarei Julia.“ Parcă nu a ținut toate făgăduințele acelei revelațiuni. Vocea ei psalmodiază uneori frazele, pe un ton voit monoton; cred că efectul e alături de text. Poate numai occidentul ar putea desăvârși perfecționarea acestui incontestabil talent.

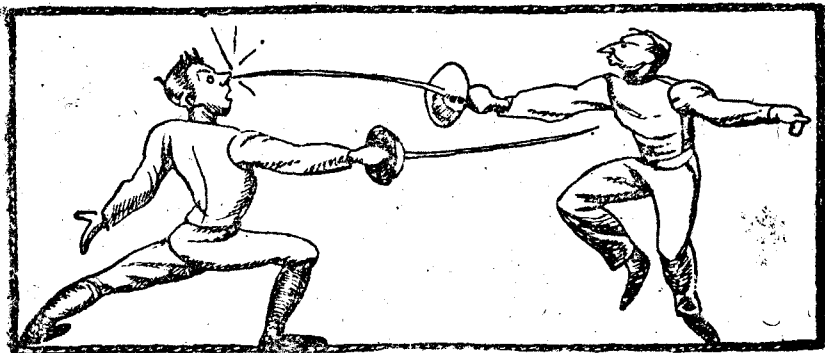
Domnul Brădescu în Alfred a jucat cu o prețioasă pricepere rolul său dificil. Ar trebui însă să uzeze mai puțin de ridicarea privirii (de Madonă) spre tavan.

Restul interpretării suportabil.

Lipsa de mijloace probabil nu permitea de cât o „mise-en-scène“ sărăcăcioasă. Totuși, impresia de fiord a fost destul de bine sugerată de frigul din sală.

TH. SCORȚESCU'

GAZETA RIMATĂ

Bacșișul

Di. Al. Vaida, în discursul său
dela Cameră, s'a ridicat împo-
triva bacșișului.

Ziarele.

*Purtat în mare taină cândva, din orient,
Precum prin contrabandă s'aduce azi hașișul,
Astfel veni cu turcii, infam expedient,
Flămând, fără rușine, dar credincios: bacșișul!...*

*Prudent în primul secol, apoi, neconținut
Lărgindu-și competența și folosind momentul,
Bacșișul, prin el însuș s'a împământinit,
Chiar fără să consulte, de formă, Parlamentul...*

*Umblând prin ministere, prin gări, prin vămi, prin port,
Misterioasă iarbă a fiarelor el poartă,
E tainic, insondabil și veșnic pașaport,
Cu care (— așa se crede) des-hizi oriși ce poartă...*

*Prin grija lui merg toate ușor, ca un ceasornic
A cărui mici rotițe ar fi cu grije unse,
A lui tovărășie i-un talisman statornic;
Pe vremi, în multe locuri norocul lui pătrunse...*

Și, totuș, cu aceste plăcute însușiri,
Bacșișul se 'nvechește, îl iau din urmă anii,
Il roade nerăbdarea eternei propășiri,
Li scad admiratorii, și-i tot sporesc dușmanii...

Se simte tot mai singur, bătrânul obicei,
(Moravurile noastre, vedeți, se demodează)
Iar pașii lui, pe scară, se urcă tot mai grei
In timp ce concurența, alături, progresează.

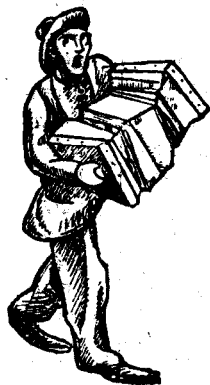
Căci i au sosit dușmanii pe rând din occident
Și nu-i oprește nimeni în drum, nici anatema;
Pe fiecare clipă un nou expedient:
Jetonul dividendul, cuponul, tantiema!

Hei, știe domnul Vaida, de când slujea la Blank,
Ce 'napoiat, ce simplu, ce firav e bacșișul,
Că nu-i dolar, nici liră, nici levă și nici franc..
(Nu mai coboară nimeni, când simte 'n tălpi suișul!).

* * *

Deci, a rămas la coadă ridicolul bacșiș,
Și toți reformatorii îi trag câteo sudalmă,
Și nu-i departe ziua, când numai pe juriș
Va mai primi, moșneagul, un pol cârpit, în palmă...

PRINȚUL TRAFICANȚILOR

INSEMNĂRI

Adunarea generală a „Astrei”. — O veche și bună tradiție ardelenescă a făcut totdeauna din adunările generale ale *Asociației* dela Sibiu un sărbătoresc moment de revizuire a puterilor noastre sufletești. Subt apusa dominație maghiară, aceste reuniuni spirituale, cari purtau din oraș în oraș și din an în an modestele noastre mobilizări culturale, constituiau unul din puținele prilejuri, unde aveam puțința de a uita legăturile silnice cari ne țintuiau lângă un stat dușman ființei noastre etnice.

În împrejurările schimbate de astăzi, numai acest caracter defensiv al adunărilor *Astrei* a căzut în desuetudină. Nu ne mai răsboim ascunși în tranșee, cu un dușman mult mai bine înarmat decât noi, căci n'avem să ne luptăm, de-acum încolo, decât cu vrăjmașii din noi înși-ne. Celălalt țel al *Asociației* rămâne însă mai actual decât oricând. Niciodată n'a fost nevoie de o concentrare mai activă de puteri culturale, pentru a răsturna din calea dezvoltării noastre fireștri bolovanii pe cari vremea ni i-a aruncat

între picioare. Ardealul are în fața lui astăzi o problemă politică, aceea a rolului pe care și-l rezervă în conducerea destinelor țării întregi; Ardealul cunoaște, apoi, o problemă economică, aceea de a valorifica, prin muncă și pricepere românească, necesatele sale bogății naturale; dar, mai presus de orice, are de rezolvat o problemă de inimă, care este desăvârșita lui reîntoarcere la fâgașul culturai naționale.

Pentru înfăptuirea acestei totale isbânzi a cugetului românesc, purificat de miasme străine, *Asociația* dela Sibiu urmează să fie, după cum cu drept cuvânt subliniază revista *Societatea de Mâine* un centru fix de gravitate al forțelor intelectuale ardelenesti. Prin drumul pe care i-a făcut astăvară dincolo de Predeal, prin contopirea sa cu *Asociația arădănană*, hotărâtă acum, *Astra* și-a ales semnul cel mai sigur, acela al unității noastre de simțire. Căutând să scoatem la iveală ceea ce ne închiagă laolaltă, nu ceea ce ne poate desbina, marile interese ale civilizației românești vor fi

mântuite. Nu ne indoim, că desbaterile cari vor urma la Arad, și pe cari le dorim mai fecunde ca oricând, vor îndruma activitatea *Asociației pentru cultura poporului român* spre această chemare nouă.

Pe fața cealaltă... Răsfoind gazetele dela București și ascultând ecurile deslănțuite de alarma comunicatelor guvernamentale, s'ar părea că glonțul de revolver al studentului Zelea Codreanu a pus un punct sângeros curatei fierberii universitare. Atenția opiniei publice dela noi e chemată acum în altă parte. Titluri groase, aruncate peste pagini întregi, reportajii fără sfârșit, aranjate pe capitole de roman-foleton, descoperiri uimitoare, ca 'ntr'un scenariu de film criminal, vorbesc despre comploturi vaste, despre arestări misterioase, despre descinderi compromițătoare, despre conspirații fără sfârșit... Nimeni nu poate să ghicească, deocamdată, cât adevăr se cuprinde în aceste destăinuri interminabile, cu îndemănare comercializate pentru a ațâța curiozitatea cumpărătorului de gazetă și pentru a da o înfățișare senzațională sălcilor coloane de țipar mărunț și inutil.

Apucând pe fâgașul acesta, ajungând pe mâna reporterilor de fapte diverse, mișcarea studențească se vede diformată, cu bună știință, de către aceia cari n'au vrut niciodată să-i descifreze adevăratul ei înțeles. Cu toate acestea, motivele cari au determinat vijelioasa deslănțuire de patimă tinerească n'au fost înlăturate, aproape nicăieri.

Un exemplu dint' o mie. Cineva, demn de toată încrederea, ne trimete dela Paris o listă, *afișată în localul Legației române de-acolo*, cuprinzând numele studenților cari au fost admiși să beneficieze de un schimb favorabil

acordat pentru studii în Franța. Cazul, poate, nu va impresiona pe mulți; noi socotim însă că amănuntul e caracteristic pentru a ilustra, măcar ca un modest instantaneu, rezultatele la care am ajuns. Ei bine, iată faptul. Din cei 41 studenți de pe lista Legației române, cari au obținut favoarea de a-și schimba leii pe un curs avantajos, numai 14 sunt de naționalitate română, restul de 27 sunt minoritari, și dintre ei 24 sunt evrei.

Nu spuneți nimic? Nu vi se par ciudate aceste cifre simple? Nu băgați de seamă, ce se ascunde în dosul lor? Nu vă gândiți, că acești tineri se vor întoarce, ca mâine, înarmați cu diplomele lor, pretinzând Iocurile de frunte în rândurile cărturarilor noștri? Și nu găsiți că nu e firesc lucru, ca dintre acești 41 de viitori intelectuali, elita spirituală a țării, abia a *treia parte* să fie expresia culturii noastre naționale? 30% acesta să fie, realmente, procentul dorinței de a învăța carte a poporului român, față de musafirii cari ambiționează să-l conducă?

Iată, aruncate de-avalma, câteva mođeste întrebări. Altele, mai serioase, se înșiră mai departe. Problema e mult mai gravă și mai complexă, decât își închipuiesc honigmanii străzii Sărindar. Ea nu se va rezolva nici în cabinetul judecătorului de instrucție dela Iași și nici în proaspăta descoperire de „ultima oră“ purtată de glasul ascuțit al țișănușilor de pe calea Victoriei. Frământarea din suflete a pornit dela o stare tristă de lucruri, și *aceea* trebuie mai întâi îndreptată...

O biruință conservatoare. — Comentarii noștri dela Dunăre, cari salutaseră cu atâta însufiețire, acum un an, alcătuirea celui dintâi guvern socialist al Angliei, — aducându-ne aminte, cu fine aluzii, că avem și noi laburiștii

noștri, — trebuie să fie foarte neplăcut impresionati de rezultatul ultimelor alegeri din Regatul insular. A fost o biruință conservatoare fără precedent, partidul dlui Baldwin cucerind peste 400 de locuri în Parlament; o majoritate zdrobitoare, pe care n'a mai oferit o până acum alegătorul englez decât partidului liberal, la 1906. Partidul conservator se instalează deci la cârma Angliei pentru o perioadă de cinci ani, în decursul căreia va încerca să îndeplinească programul său economic, un început de legislație protecționistă pe seama industriei și comerțului britanic.

Ar fi însă o profundă greșală, dacă n'am judeca rezultatul campaniei electorale din Anglia decât în cumpăna unei polemice asupra tarifului vamal. N'a căzut dl Macdonald numai în fața grelei probleme a șomajului, pe care n'a putut s'o rezolve cu timida sa politică muncitoare. Partidul laburist stâjenit în echilibrist ca sa parlamentară executată pe o muche de cuțit, n'a reprezentat, cum s'ar fi așteptat unii, o guvernare îndrăzneță, hotărâtă și inovatoare, căci tradiționalismul englez a rămas o putere morală palpabilă, cu care, un lung șir de ani nu se va putea glumi. Disgrația dlui Macdonald, trecătoare, firește, ca toate lucrurile pământești, se datorește unui fapt mult mai simplu, unei reacțiuni mult mai frești; se datorește conștiinței naționale englezești, care s'a însărcinat să dezaprobe, printr'o impresionantă demonstrație a sufragiilor, orice dovadă de s'ăbiciune în fața valului de anarhie internațională.

Victoria conservatoare din Anglia s'a săvârșit, e drept, mai mult pe socoteala partidului liberal decât a celui laburist, care n'a pierdut decât 40 de mandate. E o consolare pentru protectori de pe malul Dâmboviței ai fostului președinte al Consiliului dela Londra.

Pentru noi, însuș acest amănunt prețioasă cât dovadă. Liberalii au plătit astfel politica de duplicitate pe care au făcut-o, între conservatori, și laburiști, sprijinind când pe unii când pe ceilalți, aci întregind majoritatea parlamentară a celordintăi, aci închicând cartel în alegeri cu ceilalți; aceeaștă minunată elasticitate se potrivește, desigur, cu inteligența suplă și cu talentul plin de resurse al dlui Lloyd George, dar n'a fost, după cât se pare, pe placul englezilor, amatori și ei, ca toți celăștenii țării constitucionale, de soluții și lozinci precise.

Ideea națională triumfă încă odată, cu majorități covârșitoare, chiar și acolo unde, printr'un aranjament de chimie parlamentară, a fost posibilă cârmuirea prin minorități a unui regim quasi-socialist, cu botniță. Faptul că această învingere s'a petrecut în Anglia, unde proletariatul înfățișează grosul populației, ne arată încă odată sensul schimbat al vechilor embleme politice. Conservatorismul, mândrul *torry* de-altădată, care rupe astăzi cinci milioane de voturi de țărani și lucrători, nu mai înseamnă *aristocrație*, ci pură *tradiție* națională.

Suntem și noi datori să ne revizuiem dicționarul..

Mărturisiri tardive. — S'a făcut mult haz, câteva săptămâni de-arândul, de îndărătnicia cu care gazetele dlui Iuliu Maniu au căutat să ascundă fierberea din partidul național. Atât la *România*, unde scrie celebrul publicist d. Isaia Ionescu, cât și la *Lupta*, unde sarcina aceasta o îndeplinește cu acelaș talent dl. Albert Honigman, se desmințeau cu furie, se tăgăduiau cu indignare, toate știrile cari anunțau, pe ici pe col, inevitabila catastrofă a fostului avocat din Blaj. Ba, că nu-i nimic adevărat; ba, că totul se reduce la o intrigă a dlui

Octavian Goga; ba, că cea mai deplină solidaritate domnește în comitetul de o sută; ba, că cel mai profund devotament întovărășește pretutindeni pe dl. Iuliu Maniu; toate formulele de liniște au fost întrebuințate și toate asigurările de concordie au fost scoase la iveală.

Toate au mers însă, până la o vreme. Rușinea onorabilelor căpetenii politice de pe Târnăve începuse să devină publică și niciun petic de hârtie maculatură n'o mai putea acoperi. Deșteptii confrăți din Capitală, spre deosebire de *Patria* dela Cluj care tăcuse prudentă tot timpul, au fost nevoiți să bată în retragere și să recunoască ei înșiși, ceva cam târziu, faptele pe cari numai cu două săptămâni în urmă le negaseră în mod violent. Și *România* începe să explice, și *Lupta* ne servește amănunte: „Cu ocazia congresului bisericesc dela Sibiu, s'a constituit acel grup numit al „conspiratorilor“ în cap cu d. Goldiș și au formulat o serie de pretențiuni în ce privește conducerea partidului național. Acum două zile, și m'că d. I. Maniu a trimis răspuns prin d. dr. Valeriu Branște, celor care au formulat pretențiile mai sus enumerate, că conducerea partidului a admis toate acele dorinți formulate, cari nu sunt în contradicție cu statutul de organizare a partidului național, dar a respins constituirea unui triumvirat pentru conducerea partidului“.

Sunt aceste mărturisiri tardive? Fără îndoială, de vreme ce povestea a ajuns de mult cecece se chiamă: secretul lui Polichinelle, Sau, cum s'ar zice, ce știa satul... Descoperirea conține, cu toate acestea, o învățătură. Publicul dela noi are prilejul să se convingă (pentru a cătea oară?) despre felul conștiincios și exact, cum e informat de așa zisa presă independentă.

O scrisoare pierdută. — Ar putea să fie vorba, foarte bine, și despre comedia de perpetuă actualitate a nemuritorului Ceragiule. Urmăriți mersul cercetărilor judecătorești în afacerea pașapoartelor, și veți vedea, că suntem încă tot la plastografia domnului Nae Cațavencu. Deocamdată, însă, ni se atrage atenția asupra unei alte scrisori pierdute, care n'a deslănțuit încurcături atât de mari și pe care o reproduce pe de-a'ntregul ziarul *Universul*. Popularul organ de publicitate al dlui Stelian Popescu și-a făcut în vremea din urmă o apreciable specialitate, tipărind epistole și telegrame găsite. Scrisoarea aceasta este a unui domn Sfetcovici, fost șef de cabinet al fostului subsecretar de Stat, d. Richard Franasovici, și cu ajutorul ei *Universul* vrea să dovedească sistemul nenorocit pe baza căruia au ajuns să se împartă decorațiile în România de astăzi. Iată scrisoarea:

Ministerul de Interne
Șeful cabinetului Ministerului

Dragă Alecule,

„S'a făcut un tablou de decorații din partea primăriei Timișoarei, în care a fost pus Costel, și l'am repezit la minister când a venit primarul, pentru că nu te-a propus pe tine. De alt fel nai nici o grije că te-am pus eu *fără să-i mai întreb pe ei*. — Te-a propus ministerul — *adică eu*, așa că vei apare înaintea tuturor. Ești „Cavaler al Coroanei.“ Tacă din gură, că ei poate să aibe chilipirul să-i tae după listă, în schimb ce propune ministerul e sfânt. Amicul d-tale Costel și aici te lucrează, dar mai trăesc și eu pe aici.

„Așa că să vedem care e mai al dracului“.

7/XI 922.

Cu dragoste, *Todi*.

„N. B. Decretele cu tine au și plecat la palat și vor eși cred peste 2 săptămâni — ale lor, maica domnului peste doi ani — nu mai spune nimic și așteaptă lovitură“.

Nu știm, dacă „lovitura“ a reușit, adică dacă a fost „mai al dracului“ Toti decât Costel, și dacă Alecu a dobândit „chilipirul“ dorit. Autorul indiscreției epistolare dela *Universul* se revoltă, trăgând concluzia că la ministerul Internelor s'a traficată și cu decorațiile. Se poate... Noi însă, cu riscul de a fi taxați drept maniaci literari, ori esteticieni cărcotași, declarăm neted, că ceea ce ne indignează nu e atât decorarea lui Jean Goldenberg fost condamnat la moarte (adică, și acesta să fie o profesie?) nici micile aranjamente ale numitului domn Sfetcovici, ci e mai ales stilul acestui fost șef de cabinet ministerial, care vorbește ca un birjar și scrie ca o spălătoareasă.

Pentru Dumnezeu, nu mai suntem capabili de nicio indulgență, când peste delictul traficului de influență, nedovedit, ce e drept, se suprapune o atât de evidentă crimă împotriva ortografiei române...

Protectorii Ardealului. — Da, oricât ați fi îndemnați a crede că acest fericit colț de țară e nedreptățit din atâtea părți, trebuie să mărturisim adevărul. Ardealul își are și el, la București, protectorii lui. Oameni cu foarte multă bunăvoință, deși nu totdeauna desinteresată, cari știu în mod vag, cu privire la teritoriul transilvănean, că „Reșița“ e o societate pe acțiuni și că d. Vaida a fost medic la Karlsbad, au luat asupra lor grija onorabilă de a mântui interesele Ardealului, și-și îndeplinesc sarcina cu stăruință și entusiasm. Ei cunosc doleanțele populației băștinașe fără să fi fost vreodată la fața locului; ei

judcă pe bărbații politici locali fără să-i fi cunoscut cândva; ei dau și soluții de guvernare fără să se fi întreat, măcar în treacăt, dacă se potrivește cu împrejurările de astăzi. Acești ocrotitori improvizati, ale căror sentimente caritabile e cu neputință să nu te impresioneze, au în special o deosebită afecțiune pentru tovarășii de suferință ai dlui Iuliu Maniu, și de câteori te întâlnești cu ei la cafenea. Capșa sau în foaierea Teatrului Național, pun chestiunea cea mare: — „Nu se poate, *mon cher*, trebuie să se facă ceva și cu ardelenii!“

Din nenorocire, amabila protecțiune merge mână în mână cu o înduioșătoare ignoranță, care te dezarmează cu desăvârșire. Așa de pildă, un mare ziar de dimineață, care sprijinește din toată convingerea, la București, politica dlui Iuliu Maniu, saluta cu mare bucurie unificarea calendarului înfăptuită demăni, pentru că, se felicita confratele, de-acum încolo *uniții* nu vor mai fi nevoiți să serbeze sărbătorile creștinești după stilul nou, adică în alte zile decât frații lor ortodocși. Iar o altă gazetă, pomenind despre localitățile din Ardeal cari posedă un gimnaziu, deși nu sunt capitale de județ, așeza în fruntea acestora, cu multă certitudine, Făgărașul...

Lista acestor mici erori s'ar putea prelungi, dacă ne-am îndeletnici într'adevăr cu o spicuire sistematică a lor. Dar nu le-am ales pe acestea decât așa, la întâmplare. Fără indoială, confuziile sunt și scuzabile și explicabile, ca pentru orice început de conviețuire. Cunoaștem și noi, pe undeva pe Someș, câteun bătrân notar, care crede că Hârăul a fost un voivod în Moldova și podul Mogoșoaii e tot una cu podul dela Valea Largă. Dar notarul de pe Someș nu ambiționează să ajungă un protector al vechiului Regat...